

## АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ФЙДАЛАНИШ АФЗАЛЛИКЛАРИ

**Мухиятдинов Н.С.**

Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги ТАТУ Нукус филиали талабаси.

**Анотация:** Мақолада таълим жараёнини самарали бошқариш, сифат курсаткичини ошириш масалаларида ахборот технологиялар ва коммуникацияларни самарали тадбиқ этиш ва талабаларнинг билим даражасини оширишда чет давлатларнинг нуфузли университетлари таълим жараёни тадқиқотларида асосланган ҳолда такомиллаштириш масалалари қўриб чиқилган.

**Калит сўзлар:** ахборот-технологиялар, таълим тизими, таълим сифати, телекоммуникация технологиялари.

Бугунги кунда ахборот технологиялари дунёда таълим тизимининг сифатига кучли таъсир кўрсатадиган асос ва енг муҳим омиллардан бири эканлиги ҳаммамизга маълум. Таълим соҳасида ахборот технологияларини кенг қўллашга жуда катта эътибор берилди ва дунё олимлари Ю.С.Брановский, Я.Л.Ваграменко, А.Г.Геин, А.Р.Ершов, И.В.Роберт ва бошқалар, бу масалада қўллаб ишланмалар ишлаган, шуниндек ахборотлаштиришни ўрганиш билан боғлиқдир, олий таълим муассасасидаги педагогик тадқиқотларни Пашкова.И.И., Козлова.Ж., Жилина.М.Я., Домрачев.В.Г.каби олимларнинг ишларида қўллаш мумкин.

Замонавий таълим тизимини ўрганиш , биринчи навбатда, билим ва қўникмаларни билиб олишга қаратилган когнитив фаолиятдир. Талаба шахсиятида содир бўладиган ўзгариш: биринчи навбатда, интеллект ошади ва асосий эътибор ўз-ўзини ривожлантиришга қаратилади. Олий ўқув юрти шундай қўрилганки, талаба аввало ўқийди, кейин еса бошқа одамларни ва ишлаб чиқариш тузилмаларини бошқаришга қаратилган босқич пайдо бўлади. Касбий

компетенция, илмий малака ва тайёргарлик муаммони ҳал қилишда иштиёқ билан ижодий ёндашувни топадиган янги турдаги мутахассисни шакллантиришга олиб келади.

Асосий йўналиш – олий ўқув юртларида талабаларни тайёрлаш сифати ва даражаси бутун таълим тизими фаолиятининг самарадорлигини белгилайди.

Таълим муаммоларини ижодий ва мустақил ҳал эта оладиган педагог кадрлар тайёрлашда янги ёндашувларни ишлаб чиқиш зарур. Ушбу ёндашувлар қуйидаги мақсадларга ега:

- Педагогик фаолиятнинг ижодий табиати ва унинг жамият ҳаётида улкан аҳамият касб этиши ҳақида талабаларнинг тасаввурларини шакллантириш;
- Бўлажак ўқитувчиларда касбий маданиятининг пайдо бўлиши;
- Индивидуал хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда шахсий ва касбий ривожланиш, мустақил ўзини ўзи ривожлантириш.

Таълим жараёнида ахборот технологияларидан фойдаланиш бўлажак мутахассисни тайёрлаш сифати ошишига хизмат қилади.

Ахборот технологиялари деганда объект, жараён ёки ҳодисанинг ҳолати тўғрисида янги сифатдаги маълумотларни олиш учун маълумотларни йиғиш, қайта ишлаш ва узатиш воситалари ва усуллари тўплами тушунилиши керак.

Ахборот технологиялари таълим жараёнида бир нечта афзалликларга ега, масалан:

- таълимни ахборот билан таъминлашни бошқаришнинг энг самарали тизимини яратиш;
- ўқув жараёнида талабаларнинг билиш фаоллигини шакллантириш;
- таълим жараёнини индивидуаллаштириш ва ахборот технологиялари ёрдамида билиш жараёнини амалга ошириш имкониятини беради.

Бугунги кунга келиб, олий ўқув юртларининг ўқув жараёнида ахборот технологияларидан фойдаланишнинг долзарблиги, биринчи навбатда, таълим сифатини оширишнинг ижтимоий еҳтиёжи ва олий ўқув юртларида замонавий компьютер дастурларини қўллашнинг амалий еҳтиёжи билан боғлиқдир.

Ўқув жараёнининг ахборот компоненти университетда мутахассислар тайёрлашнинг мазмун жиҳатини белгилайди. Ахборот технологияларидан фойдаланиш ўқув-услугий ёрдамни яратиш таълим жараёни самарадорлигини ошириш имконини беради. Бундай ахборот компоненти электрон ўқув-услугий мажмуа бўлиши мумкин, бу ўқитувчи ва талабалар ўртасида ўзаро алоқалар мавжуд бўлган, амалий педагогик дастурий маҳсулотларни, шунингдек, дидактик воситалар ва методик воситалар тўпламини ҳисобга оладиган дидактик тизим бўлиши мумкин. Ўқув жараёнини қўллаб-қувватловчи материаллар.

Таълимдаги ахборот технологиялари қуйдаги бир қатор муҳим вазифаларни ҳал қилади:

- Мураккаб уюшган тизимлар доирасида ва компютер графикаси ва компютер моделлаштиришдан фойдаланишга асосланган ҳодиса ва жараёнларни ўрганиш;

- Юқори ёки паст тезликда бориши мумкин бўлган турли хил физик, кимёвий, биологик ва ижтимоий жараёнларни ўрганиш.

Ахборот технологиялари тушунчаси таълимда ҳам компютер, ҳам телекоммуникация технологияларини ўз ичига олади [1]. Биз ахборот технологияларини замонавий компютер технологиялари асосида ахборотни тўплаш, сақлаш, қайта ишлаш ва узатишни таъминлайдиган замонавий техник воситалар мажмуаси деб ҳисоблаймиз. Ахборот технологиялари концепцияси ҳам маҳаллий муаллифлар нуқтаи назаридан кўриб чиқилади. Олимлар М.И.Жалдак ахборот технологияларини одамларнинг билимларини кенгайтиришга имкон берадиган ва техник ва ижтимоий жараёнларни бошқариш учун кенг имкониятлар яратадиган усул ва воситалар тўплами сифатида кўриб чиқади [2].

Тадқиқотчи Е.Н.Машбиц ахборот технологиялари турли таълим дастурлари тўплами деб ҳисоблаган; бу ерда у билимларни назорат қилиш, сунъий интеллектга асосланган ўқув тизимларини ўз ичига олади [4]. Таълим соҳасидаги ахборот технологияларининг асосий вазифаси таълим фаолияти жараёнини

бошқариш ва замонавий ахборот ва таълим ресурсларидан фойдаланиш учун интерфаол муҳитни ривожлантиришдир.

Ҳулоса қилиш кераки, ахборот технологияларини ўқув жараёнида қўллашдан асосий мақсад, енг аввало, ахборот жамияти шароитида ўқувчиларнинг интеллектуал имкониятларини мустаҳкамлаш, шунингдек, таълим тизимининг барча босқичларида таълим сифатини индивидуаллаштириш ва оширишдан иборатдир. Ўқув жараёнида ахборот технологияларидан фойдаланишнинг долзарблиги таълим сифатини оширишнинг ижтимоий еҳтиёжи, шунингдек, замонавий компьютер дастурларини қўллашнинг амалий еҳтиёжи замон талаби билан боғлиқдир.

### АДАБИЁТЛАР

1. Seytnazarov K.K., Kalimbetov K.I. The processes of organizing teaching students' algorithms and models // ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, Impact Factor: SJIF 2021 = 7.492 ISSN: 2249-7137 Vol. 11, Issue 2, February 2021. 549-554
2. Seytnazarov K.K., Kalimbetov K.I. Development of decision-making algorithms based on irreversible mathematical calculations in the assessment of students' knowledge // An Interdisciplinary Journal PSYCHOLOGY AND EDUCATION (2021) 58(2): 356-360 (13.00.00, №4).
3. Сейтназаров К.К., Калимбетов К.И. Информатика фанини ўқитишда самарали методларни танлаб олиш ва қарорлар қабул қилиш дастурий таъминотини қайта ишлаб чиқиш // FIZIKA, MATEMATIKA va INFORMATIKA ilmiy-uslubiy jurnal Toshkent 2021. 88-98 (13.00.00, №2).